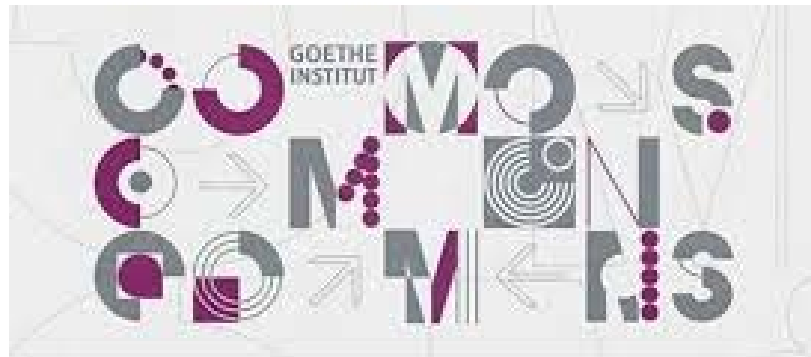


ZAJEDNIČKI SKUPOVI TAKTIČKIH VEZA

Mario Hibert
Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu



Zagreb, 3.11.2020.

CULTURAL LAG

- 1922 god. sociolog W. F. Ogburn: “kulturalno kašnjenje/zaostajanje”
- teza da se određeni dijelovi moderne kulture mijenjaju brže (materijalna kultura – tehnologija, infrastruktura, fizički objekti) od drugih (nematerijalna kultura – rituali, običaji, institucije) te da to uvjetuje prilagodbu drugih dijelova (koji kulturalno kasne).
 - Ova teorija “hrani” ideju tehnološkog determinizma
 - (koja fokus sa političko-ekonomskog konteksta usmjerava ka alatima “društvenosti” / “cool tools”).
 - legitimacija tehno-poduzetničke kulture!

Za čime “kasne” knjižnice?

- Dominantni trendovi u knjižnicama se tiču radikalnog tehnološkog inoviranja
- rebrendiranja politikama “tehnološke inovacije”
 - naglašena komercijalna dimenzija digitalnog ekosistema i DIY alata
 - komercijalizacija subkulturnih praksi
- MAKER CULTURE
- (“access to tools”): globalna mreža idealistički motiviranih i poduzetnički orijentiranih pojedinaca i zajednica posvećenih kreiranju (tehnoloških) objekata.
 - Mantra prema kojoj svaki inovator može postati poduzetnik!

Kojem tipu kulture knjižnice zapravo pripadaju? ...hoće pripadati?

HACKING

- politički motivirana (aktivistička, kolaborativna) građanska participacija
- upotreba tehnologije u službi društvenih promjena
- *The fundamental drive to **improve** life vs. the fundamental drive to **profit** from life.*

MAKING

- “Now, with the tools available at a makerspace, anyone can change the world”
 - (“The Maker Movement Manifesto.”)
- uvjeriti potrošače (kupce i korisnike tehnologije) da su pobunjenici tj. hakeri!

Inercija vs. imaginacija

- Ljudi, kultura i institucije “vuku” sa sobom jako puno **inercije**.
- Biblioteke i njezini “rituali” su performativno prisutni ali više ne obavljaju svoje primarne društvene funkcije.
- Inerciju održava osjećaj nostalgije
 - plemenite asocijacije koje budi ideja biblioteke (intelektualne slobode, jednakopravan pristup etc.) kultiviraju mit o bibliotekama kao “svetim mjestima” / bastionima slobode.
- Nedostatak imaginacije je ono što održava status quo
 - (vraćanje ustaljenim praksama (ritualima)).

(BIBLIOTEČKA) NOSTALGIJA = PASIVNI NIHILIZAM

- Rascjep između normativnog konsenzusa (slobodan i jednakopravan pristup informacijama) i realnosti je sve očigledniji.
- SAMO-ODBRANA (BIJEG OD SUMNJE): pasivni nihilizam
 - Simon de Beauvoir (“Moral dvosmislenosti”, 1948) pojašnjava kako nihilizam može poprimiti oblik nostalgije: povratak u djetinjstvo oslobođeno odgovornosti
 - **Izbjegavanje konflikata u političko-ekonomskoj sferi**
 - **Ugrožavanje dugoročne, temeljne misije i svrhe knjižnice!**

Towards a Commons-centric Society?

- Ideja zajedničkih dobra stavlja fokus na **društvenu borbu** (kreiranje novih društvenih odnosa), a ne **tehnološki fetišizam**.
- **KNJIŽNICE I ZAJEDNIČKA DOBRA:**
- **Kako možemo zamišljati biblioteku kao mjesto gdje su tržišne sile i djelovanje države “disciplinirani” (u službi zajedničkog dobra)?**
- **COMMONS:** obećavajuća oznaka za “slojevite, sofisticirane i kompleksne **oblike racionalnosti i prakse koji su potisnuti** u kapitalističkim društvima gdje je veliki udio društvenih odnosa podvrgnut tržištu” (M. Haiven 2016, 274)

Prema kritičkom bibliotekarstvu...

- So what defines a radical librarian—an informed agitator, if you will, who wants to create other informed agitators?
 - “ontological question about its politics” (Morrone 2013, “Informed agitation”)
- “Librarians have a choice between an instrumental view of their profession or principled engagement”.
 - C. Darch (2001, Progressive librarianship: oxymoron, tautology, or the smart choice)

Javna knjižnica – fragilne infrastrukture znanja

- Univerzalan pristup informacijama?
- Library Genesis, aaaaarg.org, Monoskop, Ubu-Web...
- alternative učincima monopola platformskog kapitalizma!
- Društvenost koju proizvode bibliotekari-amateri



Radikalna imaginacija:

- Koncept zajedničkih dobara pomaže zamišljanju alternativne stvarnosti u kojoj postoji šira društvena pravda.
- Duh zajedničkog dobra je duh imaginacije, spajanja ljudi i resursa te kreiranja vizije svijeta kakav bi mogao biti.
- *“The commons is not a winner-takes-all economy, but an all-take-the-winnings economy.”* (D. Rushkoff)
 - Bez imaginacije nema oblikovanja zajednice (afektivnog, emocionalnog iskustva)
 - Društvene veze se ne pojavljuju iz interesnog i isplativog društvenog ugovora, nego iz empatije (etika brige).

Da li možemo poduprijeti vrijednosti bibliotekarstva (bez kritike institucija)?

- Ideja zajedničkih dobara se tretira kao nejasna i/ili odbojna.
- Zajednička dobra *
 - prazan/lebdeći označitelj.
- STRUKA i deklarativno stajanje uz egalitarne koncepte (dijeljenje, kolaborativnost, neograničen pristup, javna dobra...)
 - U praksi: neoliberalna profesionalizacija stručnih zajednica i cinizam: npr. elitni univerziteti sa enormnim školarinama nazivaju svoje biblioteke "information commons" /
- **Koliko se odista bavimo refleksijom i adresiranjem činjenica da je profesija obilježena tehno-menadžerijalizmom, konzervativnim mindsetom...etc.?**

DISTRIBUIRANO POVJERENJE?

- Michael Peter Edson
 - Biblioteke, muzeji i arhivi mogu postići mnogo onda kada prestanu toliko gledati unutar sebe (kolekcije, stručnost etc.) već kada se okrenu prema vani (potrebama, imaginaciji i energiji korisnika/građana).
- S. Mattern “Library as Infrastructure” (2014):
 - “Can an institution whose technical and physical infrastructure is governed by the pursuit of innovation also fulfill its obligations as a social infrastructure serving the disenfranchised?”
 - What ethics are embodied in the single-minded pursuit of “the latest” technologies, or the equation of learning with entrepreneurialism?

The Library Commons: An Imagination and an Invocation

2020–09–02

- [Jennie Rose Halperin](#) navodi kako se članstvom u strukovnoj asocijaciji bibliotekari dokazuju instituciji, a ne bibliotekarima kao informacijskim radnicima.
 - “Imagine if we stopped defending the idea of libraries and started to defend one another&stand together” (Cronk 2019).
 - “Librarianship, like the criminal justice system and the government, is an institution. And like other institutions, librarianship plays a role in creating and sustaining hegemonic values, as well as contributing to white supremacy culture” (Ettarh 2018).

Tri su temeljna razloga “fatalne bolesti” bibliotekarstva:

- stereotipi
- naslijeđe pozitivizma (korisnik kao prijetnja uspostavljenom redu)
- deprofesionalizacija

• Izazovi za profesionalni dignitet i integritet

- Tehno-menadžerijalizam
- Reducirana javna (društvena) odgovornost
- Kulturni elitizam

* APOLITIČNOST LIS OBRAZOVANJA

PARAPROFESIONALIZAM

- Nepostojanje ideje o “društvenoj odgovornosti”
- (U najboljem slučaju)...posjedovanje vještine bez konteksta.
- *Stagnacija, status quo...*
- *Nepostojanje inicijativa...*
- *Vrijednosti struke se ignoriraju ili ismijavaju...*

NOVI “PROFESIONALIZAM”

- Informacijski stručnjaci daju podršku tehnološkom determinizmu, dominantno tehničkom obrazovanju, tržišnom redefiniranju strukovnih okvira, napuštanju etičkih načela, otvarajući praksu prema marketinškim modelima, monetizaciji, komodifikaciji etc.

Autocenzura

(o čemu struka i kurikul radije ne govore)

- Neoliberalna/globalna (tržišna) logika
- Komodifikacija znanja
- Korporativizacija visokog obrazovanja
- Kvantificiranje usluga (namjesto kvalitete usluge)
- Fetišizacija tehnologije i njezino vezivanje za korporativni profit (interes)
- ***“Bibliotekari imaju etičku odgovornost osiguravanja da biblioteke ne sudjeluju u toj fundamentalno, anti-intelektualnoj kulturi.”***
 - Dilevko, J. (2009). “The Politics of Professionalism: A Retro-Progressive Proposal for Librarianship”.

INFORMACIJSKI STRUČNJAK?

- Novi tip “profesionalizacije” gubi poveznice sa temeljnim etičkim načelima
- “PROFESIONALIZAM” koji nudi pretvorba bibliotekara u “informatičkog stručnjaka” je zavodljiv, ali također isprazan koncept!
- Biblioteka(r) kao produžetak tehnokratske logike, tehnomenadžerske elite...
- **LIS karijerizam** - tehnološka osposobljenost (kompetentnost) koja zamagljuje socio-ekonomske i socio-kulturne odnose moći.
- “Disruptivni” profesionalizam (nekritičnost i subordinacija) je (p)ostao pragmatični LIS trendizam: socijalni status, privilegija, prestiž, karijera.

The Commons Against the Institution

- Shannon Mattern / “Fugitive Libraries”
- Primjer transgresija institucionalnih konvencija
- Javne biblioteke mogu biti mjesta demokratskih zajedničkih dobara, iako najčešće učvršćuju konvencije kulturalne produkcije ukorijenjene u kolonijalizmu, bijelačkom suprematizmu, heteronormativnim vrijednostima (uključujući klasifikacijske sisteme i modele intelektualnog vlasništva)
- prečesto isključeni drugačiji glasovi i perspektive.

undercommons

- Iz takvih okolnosti zajednice odgovaraju kreiranjem vlastitih nezavisnih, putujućih biblioteka (odbjeglih biblioteka):
 - **“spaces for learning together and building futures together”**
- Primjeri koje navodi S. Mattern pokazuje kako su izgradnjom vlastitih biblioteka, afroameričke zajednice su kreirale upravo ono što S. Harney i F. Moten nazivaju **“undercommons”**
 - – prostori koji dozvoljavaju **“kontinuiran eksperiment”** sa neformalnim načinima zajedničkog učenja i stvaranja zajedničke budućnosti.

(mobilne, male, neformalne kolekcije)

- The Free Black Women's Library — New York City
- The Eternal Summer of the Black Feminist Mind — Durham, North Carolina
- Kameelah Janan Rasheed — New York City



ODBACIVANJE DA SE BUDE VLASNIŠTVO

- Undercommons kao stanje “permanentnog izgnaništva”
- antagonizacija kroz suradništva koja djeluju protiv neoliberalnih institucija koje priječe otpor i društvenost.
- **LEKCIJA: dekolonizaciju ne čini tek kreiranje kulturno-osjetljivih programa, već nezgodne akcije raskidanja sa privilegijama i ugnjetavanjem unutar institucije**

Commons: reformistički vs. radikalni pogled

- Ideje zajedničkog dobra se razlikuju u:
 - Reformističkom pogledu: progresivne politike okupljene oko identiteta i problematike isključivanja
 - Radikalni pogled se fokusira na pitanje da kada govorimo o zajedničkom dobru, govorimo o kritici institucije, ideji pozajedničenja i novim oblicima organiziranja (proizvodnje znanja).
 - .

“Organizing after social media” (Lovink & Rossiter, 2018)

- **Stop sharing, start organizing!**
- **autonomne infrastrukture: orgnets**
- “Organizirane mreže su model koji se upućuje na institucionalne, tehničke i političke realitete sadašnjosti.”
-
- Naglasak je na intenzivnoj suradnji unutar uže grupe posvećenih korisnika koji imaju za cilj “da se posao uradi”.
 - Rješavanje praktičnih problema i organiziranje kolektivnih akcija.
- **Razumijevanje društvene reorganizacije tehnologije!**

Platformski kapitalizam

- “društveni ugovor više ne predstavlja odnos između građana i države, već korisnika i platformi društvenih medija” (G. Lovink)
- Dovođenje u pitanje algoritamskih arhitektura je jako zanemareno u velikom broju aktivističkih pokreta...
 - **olako prelaženje preko komercijalno motiviranih i politički kompromitiranih platformi** (Lovink & Rossiter, 2018)

Taktički mediji / Orgnets:

Kako se organizirati je uvijek pitanje medija i medijacije!

- “igra” pojavljivanja i nestajanja u trenutku pretjerane izloženosti
 - “Tactical media will never become organized.”
- “hibridni prostori” (Kluitenberg 2011) aktivnosti za estetsko, političke i društvene prakse.

HAKERSKA ETIKA I ZAJEDNIČKA DOBRA

- Korisničke (zajednice)
 - “pozajedničenje” stoji uvijek u odnosu sa opstankom zajednice.
 - “originalni katalizator koji ujedinjuje hakere u političkim akcijama se pojavljuje onda kada je zajednica ugrožena” (Coleman, 2017)
 - Zajedničko dobro je “nestabilan i rastezljiv društveni odnos između konkretnih samodefiniranih društvenih grupa...”
 - **political economies of the commons:** procesi suradnje i dijeljenja koji ne stvaraju samo nove oblike solidarne ekonomije već i nove oblike zajedničkog življenja razlikujući se od top-down modela...

KRITIČKO BIBLIOTEKARTVO

- Kritičko bibliotekarstvo se vrijednosno utemeljuje na:
 - opoziciji spram svih oblika cenzure i monopoliziranja znanja (komodifikacije, komercijalizacije)
 - preispitivanju bibliotečkog kanona i poticanju revidiranja bibliotečkih politika
 - aktualiziranju nedostatnosti kritičkog obrazovanja bibliotečkih profesionalaca.
 - dekonstruiranju mita o “neutralnost” poziva
- **Zadaća kritičkog bibliotekarstva u 21 st.:**
 - Istraživanje uloge medija i tehnologije u kontekstu postindustrijskog kapitalizma
 - Kritička reartikulacija transformativnih potencijala zajedničkih dobara: peer to peer commons

REVOLTING/AMATEUR LIBRARIANS

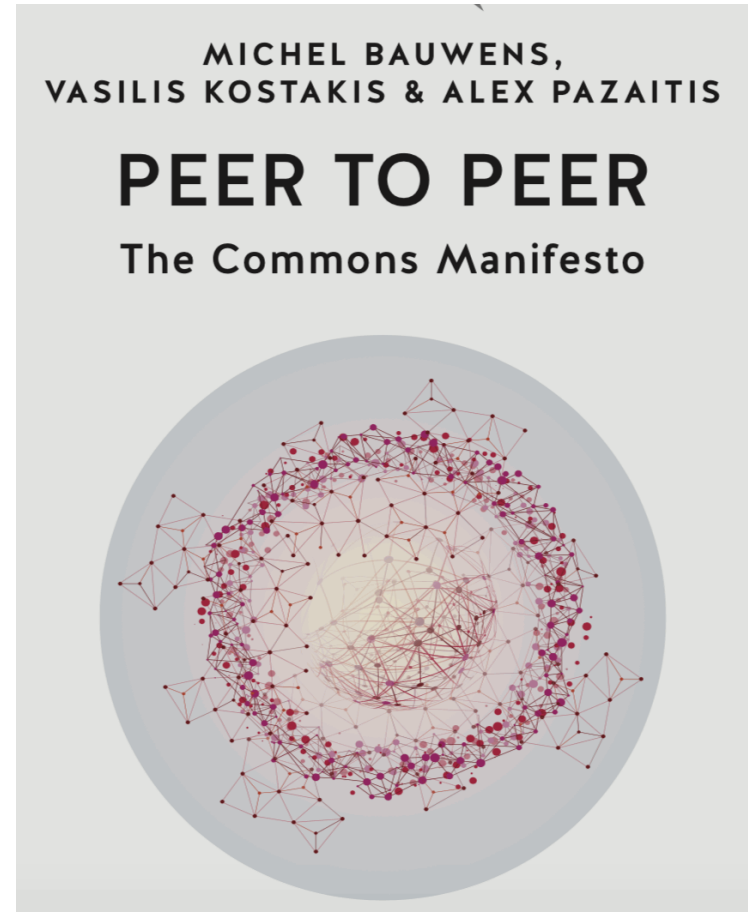
- Critical core of librarianship
counterculture :
- **alternatives in press**
 - “**Librarians can generate information.”** (West, 1972).
 - “Learning to be a publisher, as well as librarian and journalist” (West, 1982)
- Critical core of amateur-librarianship:
 - commonality of countercultural imagination (commons based peer production) through **organized networks of “fragile knowledge infrastructures”** (Medak and Mars, 2015, 82).
 - **coming closer to autonomous art collectives and meta-data punks!** (Wark, 2015)

re-imagining access: changing/challenging publishing ecologies

- Pushing the debate beyond the simple rhetoric of criminality and the accompanying claims of criminal profits!
- **Shadow Library: forma skrbništva koja ustaje protiv tehnokapitalističkog imperativa inovacije koju nameću kreatori politika i donositelji odluka.**



- 1. P2P is a type of **social relations** in human networks, where participants have maximum freedom to connect.
- 2. P2P is also a **technological infrastructure** that makes the generalization and scaling up of such relations possible.
- 3. P2P thus enables a **new mode of production and property**.
- 4. P2P creates the potential for a **transition to** an economy that can be generative towards people and nature.



LIMINALNA (ZAJEDNIČKA DOBRA)

Varvarousis i Kallis, 2016

- Zajednička dobra mogu biti efemerna ili stalna, dugoročni projekat ili trenutak transcendencije
- Nova zajednička dobra nastaju kroz tzv. liminalna stanja (prije nego evoluiraju u stabilnije strukture)
- **Kolektivni identitet nije ni pretpostavka ni svrha ovoga procesa (čak se i obeshrabruje onda kada stvara prepreke proizvodnji zajedničkih dobara).**

... rizomatični pokreti...bez centra i periferije...

- Liminalne institucije nisu fiksne već prekarne i fluidne.
- Liminalna zajednička dobra nisu posljedica individualizma koji se pokreće samoaktualizacijom.
- ZAJEDNICE koje “sijaju kroz svoju odsutnost” ...”...ono što ih povezuje je praktična proizvodnja zajedničkih dobara”
(Varvarousis i Kallis, 2016)

ZAKLJUČAK

- Akademaska zajednica i struka imaju odgovornost artikulirati vizije kako informaciju tretirati kao zajedničko dobro!
- Slobodnu i otvorenu diseminaciju znanja demonstrirati u praksama, a ne deklarativanom otporu neoliberalnoj paradigmi.
- Zagovaranje zajedničkih dobara kroz konkretno interveniranje u javne politike.
- Kolaborativna (p2p) biblioteka treba biti integrirana u kontekst širih društvenih pokreta te tragati za potporom u projektima civilnog društva, ali i uključivati aktere iz civilnog društva u radionice transfera vještina i znanja.
- **Ključna uloga biblioteke u kolaborativnoj ekonomiji jeste borba protiv aproprijacije zajedničkih dobara i privatizacije znanja.**

HVALA!

- “Every profession is being radicalized as its practitioners refuse to draw any ‘conflict of interest’ line between their lives and their work.” (West, 1972)

